

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Кононюк Анна Володимирівна ст. гр 32-3

Науковий керівник : викладач

землепорядних дисциплін

Кийко Н.М.

ВСП «Рівненський коледж» НУБіП України

Децентралізація – одна з ключових реформ в Україні, що покликана докорінно змінити застарілу недієву систему організації державної влади.

Як правило, виокремлюють такі три види децентралізації: урядову, ідеологічну та технологічну. Вони, своєю чергою, також поділяються на підвиди: урядова – на політичну, адміністративну, фіскальну, економічну чи ринкову й екологічну; ідеологічна – на лібертаріанську, соціалістичну та вільного ринку; технологічна – на інформаційних технологій та освоєних технологій.

Розглядаючи урядову децентралізацію, важливо зазначити, що вона може бути як територіальною, у процесі якої влада передається, наприклад, від центральної частини міста до його периферійних частин, так і функціональною, коли прийняття рішень на вищих рівнях управління будь-якої гілки влади передається нижчому рівню або відбувається повна відмова від цієї функції за рахунок приватизації. Урядова децентралізація дістала назву «новий державний менеджмент» (new public management).

Політичні аспекти урядової децентралізації (політична децентралізація) на практиці проявляються в передачі громадянам або їхнім обраним представникам більшого обсягу влади. Залежно від країни політична децентралізація може потребувати конституційних або статутних реформ, розвитку нових політичних партій, зміцнення законодавчих органів, створення місцевих політичних структур і заохочення інформаційно-пропагандистських груп.

Адміністративні аспекти урядової децентралізації (адміністративна децентралізація) дістали відображення в таких чотирьох основних її формах, як деконцентрація, делегування, передача й відчуження.

Відповідно до нових положень Конституції України, місцеві громади зможуть отримати більше самостійності та коштів. У країні діятиме трирівнева система адміністративно-територіального устрою: область, район і громада, в яку зможуть увійти один чи декілька населених пунктів. Жителі громади самі вибиратимуть сільського чи міського голову, який очолюватиме виконавчий орган відповідної ради протягом 5 років. Державні адміністрації будуть ліквідовані, замість них будуть місцеві управління на чолі з префектами, яких назначатиме Президент України, але вони будуть підконтрольні Кабінету Міністрів. Префекти не матимуть права втручатись в управлінські процеси та розпоряджатись фінансовими ресурсами місцевого самоврядування. Проте вони матимуть повноваження призупиняти дії актів місцевого самоврядування, якщо такі суперечитимуть Конституції чи законам України.

Відповідно до нових положень Конституції громадам автоматично надаватиметься частина загальнонаціональних та місцевих податків і зборів, а саме: податок з доходів фізичних осіб, акцизний збір, земельний податок,

податок на нерухомість, екологічний податок. Також державою надаватимуться прямі субвенції з бюджету на медицину та освіту. Громади отримають у своє розпорядження землі, що знаходяться поза межами населених пунктів. Крім того, люди через органи місцевого самоврядування самі вирішуватимуть, на що витратити кошти. Місцева громада в результаті отримає більше повноважень, щоб оперативно і якісно вирішувати проблеми.

У всіх об'єднаних територіальних громад буде статус міста обласного значення. Регіони зможуть формувати власні бюджети, не чекаючи щороку ухвалення держбюджету, а також отримувати гарантії, здійснювати запозичення і вибирати банки для обслуговування. *Якщо раніше передбачалося, що вони просто займаються своєю адміністративною роботою, то тепер*

вони будуть зацікавлені в інвестиціях. Якщо на їх території утвориться і запрацює успішне підприємство, то їм буде більше надходжень, які спрямовуватимуться на вирішення місцевих проблем.

З одного боку, центральні органи влади самоусуваються від проблем місцевого рівня і забирають частину гарантованого доходу в місцевої влади. З іншого боку, місцеві ради отримують відмінний шанс взяти ситуацію у свої руки і почати діяти, а не просто скаржитись до уряду за те, що їм не виділяють кошти то на одне, то на інше.

Але справа в тому, що реальна децентралізація загрожує особистій владі чиновників, оскільки передбачає не тільки суспільний договір, яким не можна нехтувати, але й абсолютно нове явище – договір між адміністративними елітами, чітко формалізований за допомогою законів. А це більш неприємний фактор, оскільки яскраво виявляє некомпетентність чиновників на центральному рівні, змушених конкурувати зі своїми колегами на місцевому та регіональному рівнях. Ієрархія руйнується. За обсягом впливу і повноважень Прем'єр стає рівнозначний міському голові або очільнику обласного виконавчого органу, оскільки сфери їх компетенції розмежовані, а можливість прямого адміністративного впливу зведена нанівець.

І хоча більша частина міжнародних експертів та чиновників вищого рівня країн Європи прямо вказують на те, що децентралізація влади є ключем до проведення всіх інших реформ (як структурних, так і секторальних), українська політична еліта «приміряє» їх у розрізі особистих інтересів.

Україна є сусідкою країн Європейського Союзу, який дає їй численні приклади демократичного й ефективного управління державою. Наразі Україні необхідно підвищувати відповідність своєї законодавчої бази до законодавчої бази ЄС, принципам верховенства права, а також будувати життєздатну демократичну державу.

Тому надзвичайно важливим напрямом децентралізації в Україні є впровадження механізмів об'єднання зусиль різних територіальних громад щодо реалізації тих чи інших функцій як шляхом їх об'єднання в одне

муниципальне утворення, так і через міжмуниципальне співробітництво. Наразі в Україні вже реалізуються перші спроби об'єднання територіальних громад за затвердженою урядом методикою. Загалом це відповідає сучасним європейським тенденціям, хоча має враховувати низку застережень.

Реформи у Франції певною мірою стосувалися розширення субнаціональної автономії, скорочення функцій центрального уряду, ослаблення ролі префектів та створення автономного регіонального рівня. Найбільш централізована в минулому держава Франція, кількість самоврядних одиниць (комун) якої сягає нині 36 тис., за економічним потенціалом посідає четверте місце в світі.

Загалом державна політика Франції у справі організації місцевого самоврядування реалізується у двох основних напрямках: деконцентрація – більш широке делегування державою своїх адміністративних функцій на місцях, а також деконцентрація – передача державою частини своїх владних повноважень місцевим органам самоврядування.

Партнерські відносини України з Польщею є унікальним явищем у стосунках з колишніми соціалістичними країнами Східної Європи. Саме Польща взяла на себе важку місію бути локомотивом України в її русі до Європейського Союзу.

Проведені у Польщі реформи надали можливість сформувати цілісну систему публічної адміністрації, засновану на широкій децентралізації. Так, усі три рівні адміністративно-територіального устрою держави представлені органами територіального самоврядування: гміни і повіти – органами місцевого самоврядування, воєводства – органами регіонального самоврядування. Особливу роль було відведено децентралізації влади як «важливій складовій політичної реформи завдяки тій ролі, яку вона може відігравати в стримуванні інфляційного тиску та збільшенні темпів економічного зростання і протидії корупції».

Польська модель демократії базується на створенні соціального і культурного клімату в суспільстві, який уможливило реалізацію саме такої

форми демократії. Головним у практичному вимірі є те, що поляки, наслідуючи західні моделі, вважають найбільш важливим створення демократичної системи постійного гатунку, а не ставлять на певного лідера чи партію, які підтримуватимуть цей процес і явище.

Отже, децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого життя, зокрема підвищення ролі громадян, їх впливу на процес прийняття та втілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства. Подальше вивчення зазначеної проблематики потребує уточнення та деталізації питання надання послуг органів місцевого самоврядування територіальним громадам, їх класифікації, механізмів забезпечення на всіх рівнях місцевого самоврядування.

Зарубіжний досвід підтверджує, що навіть в успішних в політичному, економічному, соціальному плані країнах (Франція, Великобританія, Італія, Польща) в процесі здійснення децентралізації влади вони мали великі проблеми. В умовах глибокої політичної, економічної та соціальної кризи цей чинник слід завчасно враховувати, щоб упередити можливі негативні наслідки децентралізації. В цьому плані слід забезпечити послідовність у здійсненні цього процесу, зокрема, органи влади зобов'язані забезпечити спроможність участі народу в управлінні суспільно-політичними та суспільно-економічними процесами в державі: держава має посприяти зміцненню інститутів місцевого самоврядування, ефективності їх діяльності з метою забезпечення здійснення ними самоврядних функцій на рівні району та регіону, забезпечити ефективність системи служби в органах місцевого самоврядування, підвищення рівня оплати службовців місцевого самоврядування, їх освітнього та компетентного рівня, здійснення ефективної політики, спрямованої на подолання диспропорцій в економічній та інших сферах розвитку територій, збільшення обсягу бюджетного фінансування та вдосконалення механізму трансфертів фінансових ресурсів держави на рівень територіальних громад, ліквідації диспропорцій у розвитку економічної та правової основ у здійсненні

децентралізації та ін. Іншого шляху у нас немає. Децентралізація – це запорука ефективного територіального розвитку, шлях до демократизації, дійсного народовладдя.

Список використаних джерел

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М., 2012. – 212 с.

2. <http://iac.org.ua/chi-potribna-ukrayini-detsentralizatsiya/>

3. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=902>

4. Камінська Н. Децентралізація влади і досвід її проведення у зарубіжних державах / Н. Камінська // - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.

5. Барвіцький В. У пошуках шляхів формування дієздатних територіальних громад: міжнародний досвід / В. Барвіцький // Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід. Збірник матеріалів та документів / Науковий редактор: М. Пухтинський. – К.: Атіка-Н, 2006. – 245 с. – 744 с.